

Atıf Bilgisi/Citation

Şen, Selçuk. "Kahramanmaraş Depremlerinin Ekonomiye Etkisi". *Diplomasi ve Strateji Dergisi*, c.4 s.1 (2023): 1-55.

Makale Bilgisi/Article Information
Düşünce Yazısı/Opinion Letter

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNİN EKONOMİYE ETKİSİ

Selçuk ŞEN¹

Öz

Bu çalışmanın amacı, Kahramanmaraş depremlerinin ülke ekonomisine olan etkilerini analiz etmektir. Çalışma kapsamında, yaşanan depremlerin ardından uygulamaya alınan önlemlerden, depremlerin ortaya çıkardığı maliyetlere ilişkin yapılan tahminlerden ve bu maliyetlerin ekonomi üzerindeki muhtemel etkilerinden bahsedilmiştir. Sonuç olarak, depremlerin maliyetinin 70 milyar dolar seviyesinde olacağı, söz konusu maliyetin önemli kısmının kamu tarafından karşılanacağı ve depremlerin makroekonomik göstergeler üzerinde negatif yönlü etkilerinin olacağı kanaatine ulaşılmaktadır.

Ahahtar Kelimeler: Deprem, Ekonomi, Maliyet, Finans, Tedbir.

THE EFFECT OF KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKES ON THE ECONOMY

Abstract

The aim of this study is to analyze the effects of Kahramanmaraş earthquakes on the country's economy. Within the scope of the study, the precautions taken after

¹ T. Halk Bankası A.Ş.
Yönetmen
selcuk.sen89@gmail.com
ORCID: 0009-0009-5962-4460

the earthquakes, the estimates made about the costs caused by the earthquakes and the possible effects of these costs on the economy are mentioned. As a result, the cost of earthquakes will be around 70 billion dollars, a significant part of this cost will be covered by the public and earthquakes will have negative effects on macroeconomic indicators.

Keywords: Earthquake, Economy, Cost, Finance, Precaution.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the effects of the Kahramanmaraş earthquakes, which took its place in the historical records as the biggest earthquake disaster we experienced in the Republican period, on the country's economy. Within the scope of the study, the precautions taken after the earthquakes, the estimates made about the costs caused by the earthquakes and the possible effects of these costs on the economy are mentioned.

Firstly, a state of emergency was declared for 3 months after the Earthquakes to quickly heal the wounds of the disaster. Ministries related to the economy, regulatory and supervisory institutions have implemented many precautions to limit the effects of earthquakes on financial and real markets and to protect macro balances. These decisions are to end the declines experienced in the first 2 days of the earthquake in the BIST, to establish price stability in stocks, to prevent the volatility in financial markets, to ensure the healthy functioning of the credit mechanism in the banking sector, to ensure the continuation of the real sector activities in the disaster area and to limit the negative impact of the disaster on the country's economy.

The costs of natural disasters are generally divided into 3 groups: direct costs, indirect costs and secondary costs. Direct costs consist of the physical damage, needs of the disaster victims and the costs of

reconstruction of the region. Indirect costs are downsides such as disruption of production and decrease in sales due to destruction and damage caused by natural disasters. Secondary costs consist of long-term negative effects of indirect costs.

After the earthquakes, estimation of the economic cost caused by the disaster was made by many local and foreign institutions. In general, it has been stated that the costs of earthquakes may be higher than the estimations due to the short time elapsed after the earthquake, the damage it caused has not yet been determined clearly, and many intertwined cost items. In addition, indirect cost estimation was not included in many analysis studies due to the limitations mentioned above.

In published studies, the direct cost of the disaster is estimated to be in the range of 20-100 billion dollars, while the average of the estimates is 50 billion dollars. Indirect costs are expected to be approximately 20 billion dollars. Thus, it is predicted that the total cost of earthquakes to the national economy will be around 70 billion dollars.

Despite the amounts collected in aid organizations for the reconstruction of the disaster area, the financing of the cost of the earthquake will be predominantly covered by the public. The strongest option to meet the financing needs of the public is the increase in public revenues, primarily borrowing and taxes.

When we evaluate the possible effects of the earthquake on macroeconomic indicators for 2023; The pause in economic activities due to the earthquake will have a negative impact on growth, but during the reconstruction of the disaster area, the increase in activity in sectors such as construction, white goods and furniture will balance this

negative effect. The fall in inflation due to the base effect in recent months may slow down because of the possible increase in food and construction materials prices. In addition, the budget and current account deficit may expand due to increased expenditures during the reconstruction process. This will result in additional financing requirement and cause an increase in public debt stock and exchange rates.

Giriş

İnsanlar için; fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, hayatın akışını etkileyerek topluma zarar veren olaylara afet denilmektedir. Afetler, doğal afetler ve insan kaynaklı afetler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Doğal afetlerin zararları insan kaynaklı afetlere göre çok daha büyüktür. Doğal afetler içerisinde, toplumları en çok etkileyen afetlerin başında deprem gelmektedir (Altun 2018, 2-3).

Ülkemiz deprem kuşağında yer aldığı için tarih boyunca birçok deprem felaketine maruz kalmıştır. Cumhuriyet döneminde yaşanan depremler içerisinde en büyükleri; 27 Aralık 1939 Erzincan, 17 Ağustos 1999 Marmara, 12 Ekim 1999 Bolu-Düzce ve son olarak ise Kahramanmaraş depremleridir.

6 Şubat 2023 günü saat 04.17'de merkez üssü Kahramanmaraş ilinin Pazarcık ilçesi olan 7.7 büyüklüğünde ve yine aynı gün saat 13.24'te merkez üssü Kahramanmaraş ilinin Elbistan ilçesi olan 7.6 büyüklüğünde depremler meydana gelmiştir. Söz konusu depremler; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ilimizde yıkıcı düzeyde etkili olurken, çevre illerde de hissedilmiştir.

Aynı bölgede 12 saat içerisinde 7 üzeri büyüklükte iki deprem olması, depremlerin bugüne kadar sebep olduğu kayıplar ve depremlere dair hazırlanan ilk değerlendirme raporları dikkate alındığında, Kahramanmaraş depremleri Cumhuriyet döneminde yaşadığımız en büyük deprem felaketi olarak kayıtlara geçmiştir.

Bu özgün niteliği depremin etkileri açısından da söz konusudur. Yani deprem sonrası arama-kurtarma çalışmaları, depremin ülke ekonomisine olan etkileri, depremin sosyal medyaya yansıma düzeyi ve şekilleri, ülke siyasetinde depremin yeri, seçimler bağlamında deprem, asayiş ve deprem, ontolojik güvenlik ve deprem gibi pek çok açıdan incelenme ihtiyacı söz konusudur.

Bu denemede, deprem sonrası ekonomi kapsamında uygulamaya konulan tedbirler ile depremin tahmini maliyetine dair görüşler derlenmiştir. Bunu yaparken 17 Ağustos depremi bir ölçek mahiyetinde değerlendirilmiştir.

1. Maliyetle İlgili Temel Kavramsal Çerçeve

Maliyetlere dair kavramsal bir tasnif ile başlamak gerekirse, doğal afetlerin maliyetlerinin genel olarak 3 gruba ayrıldığı söylenebilir: Doğrudan maliyetler, dolaylı maliyetler ve ikincil maliyetler.

Yaşanan afet sonrası ortaya çıkan fiziki zarar, afete müdahale sürecinde yapılan harcamalar ve afet bölgesinin tekrar inşası aşamasında katlanılan giderler doğrudan maliyeti oluşturmakta olup toplam maliyetin önemli kısmını teşkil etmektedir. Doğrudan maliyetler, diğer maliyet türlerine göre daha kolay ölçülebilmektedir.

Dolaylı maliyetler, doğal afet sonucu ortaya çıkan yıkım ve hasarlar nedeniyle, üretimin aksaması, satışlardaki azalma vb.

durumlardan kaynaklanan maliyetleri kapsamaktadır. Hesaplama süreci daha teknik ve iç içe geçmiş süreçleri içerdiğinden dolayı, doğrudan maliyetler kadar kolay hesaplanamamaktadır.

İkincil maliyetleri ise, uzun süre devam eden dolaylı maliyetlerin makroekonomi üzerindeki etkileri olarak ifade etmek mümkündür.

Maliyet türleri birbirleriyle ilişki içerisinde olup, genel işleyiş olarak doğrudan maliyetler, dolaylı maliyetler ve ikincil maliyetleri ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, doğal afetler sonrasında oluşabilecek doğrudan maliyetleri sınırlandırmak için alınacak önlemler, ortaya çıkabilecek diğer maliyet türlerini de azaltacaktır.

Doğal afetlerin; üretim, istihdam, büyüme, kur, enflasyon, cari açık ve kamu borç stoğu gibi makroekonomik göstergeler üzerinde kısa ve orta vadede negatif etkileri olmaktadır. Depremin neden olduğu olumsuz sonuçların ortadan kaldırılmasına yönelik olarak doğru ve yeterli politikaların uygulanmaması durumunda ise; mülkiyet, gelir dağılımı, eğitim ve kalkınma gibi alanlarda uzun dönemli olumsuz sonuçları ortaya çıkmaktadır (Akar 2013, 188-189).

2. 6 Şubat Depremini Takiben Alınan/İlan Edilen Temel İdari ve Ekonomik Tedbir, Karar ve Duyurular

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından 6 Şubat 2023 günü saat 05.45 itibarıyla yayınlanan 2. Basın Bülteninde, Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında depremin düzeyi 4. Seviye olarak ilan edilmiş, illerde ve AFAD merkezinde tüm afet gruplarının toplandığı belirtilmiştir. Ayrıca aynı açıklamada, Dışişleri Bakanlığı ile iletişime geçilerek kentsel arama ve kurtarma alanında uluslararası yardım çağrısında bulunulduğu, tüm il AFAD Müdürlükleri'nin

teyakkuza geçirilerek arama ve kurtarma başta olmak üzere tüm ekiplerin bölgeye sevk edildiği ifade edilmiştir (AFAD 2023).

Depremi ardından AFAD her gün ortalama 3 adet duyuru ile kamuoyunu bilgilendirmiştir. Bunların dışında, deprem bölgesinde bulunan devlet yetkilileri de basın brifingleriyle vatandaşlarımıza açıklamalarda bulunmuştur.

Makalenin kaleme alındığı tarih itibarıyla, AFAD tarafından yayınlanan 24 Şubat 2023 tarihli basın bültenindeki verilere göre, 44.218 vatandaşımız hayatını kaybederken 100 bini aşkın yurttaşımız ise yaralanmıştır (AFAD 2023). Cumhuriyet tarihi boyunca yaşadığımız büyük depremler içerisinde, 27 Aralık 1939 Erzincan depreminde 32.962, 17 Ağustos 1999 Marmara depreminde 17.479 ve 12 Ekim 1999 Bolu-Düzce depreminde ise 894 kişi hayatını kaybetmiştir (Aktürk ve Albeni 2002, 1).

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 6 Şubat 2023 tarihinde sosyal medya platformu Twitter üzerinden yaptığı açıklamada “... Bütün yurttaki ve dış temsilciliklerimizde 12 Şubat 2023 Pazar günü güneşin batışına kadar bayrağımız yarıya çekilecektir.” ifadelerine yer vererek Milli Yas ilan etmiştir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 7 Şubat 2023 tarihinde yine Twitter üzerinden yaptığı açıklamada “... Arama-kurtarma faaliyetlerinin ve sonrasındaki çalışmaların süratle yürütülebilmesini temin için, Anayasa’nın 119’uncu maddesi uyarınca 10 ilimizde 3 ay boyunca Olağanüstü Hal ilan etme kararı aldık.” ifadelerine yer vererek bölgede gerçekleştirilen çalışmaların ivedilikle ilerletilebilmesine yönelik önemli bir adım atmıştır. 8 Şubat 2023 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 6785 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında da; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş,

Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde saat 01.00'dan itibaren üç ay süreyle olağanüstü hal ilan edilmesine karar verilmiştir (Resmi Gazete 2023).

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 14 Şubat 2023 tarihinde AFAD merkezinde deprem gündemiyle toplanan Cumhurbaşkanlığı Kabinesi toplantısının ardından yaptığı basın açıklamasında, depremden zarar gören vatandaşlarımıza yapılacak nakdi yardımlara da değinmiştir. Buna göre; ilk etapta, oturulamaz hâle gelen hane başına 15 bin lira taşınma ile 5 bin liraya kadar kira ve 10 bin lira destek yardımı yapılacağını ilan etmiştir. İlave olarak, ailelerini deprem bölgesi dışındaki illere kendi araçlarıyla götüren vatandaşların yakıt masrafları karşılanacak ve depremde hayatını kaybeden vatandaşların yakınlarına acil ihtiyaçları için 100 bin lira yardım yapılacaktır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı 2023).

15 Şubat 2023 tarihinde AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Ömer Çelik, AK Parti Merkez Yürütme Kurulu (MYK) toplantısına ilişkin yaptığı basın açıklamasında, “Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatıyla Elazığ, depremden etkilenmesi bakımından, 11’inci il olarak, afet bölgesi olarak değerlendirilecektir.” ifadelerini kullanmıştır (Anadolu Ajansı 2023).

Depremi ardından ülkemizin dört bir yanında “seferberlik” ilan edilmiştir. Kurtarma çalışmaları başta olmak üzere, maddi ve ayni yardımların deprem bölgesine ulaştırılması ve depremzedelerin ihtiyaçlarının karşılanması için hem bireyler hem de kurumlar olağanüstü çaba göstermiştir.

3. Deprem Sonrası Uygulamaya Alınan Finansal ve Mali Tedbirler

Depremi ardından, ilk olarak, deprem bölgesinde devam eden arama-kurtarma faaliyetlerinin hızlı ve etkin şekilde ilerlemesini temin etmek amacıyla olağanüstü hal ilan edilmiştir. Ardından, Hazine ve Maliye, Ticaret, Tarım ve Orman, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Borsa İstanbul A.Ş. (BİST) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) başta olmak üzere, birçok kamu kurumu-kuruluşu tarafından finans piyasaları ve reel sektörü depremin yarattığı olumsuz koşullardan korumak amacıyla bir dizi önleyici ve iyileştirici düzenlemeler uygulamaya alınmıştır.

Söz konusu kararlar, BİST'te depremin ilk 2 günü yaşanan düşüşleri sonlandırarak hisse senetlerinde fiyat istikrarını tesis etmek, finansal piyasalardaki volatilitiyi engellemek, bankacılık sektöründe kredi mekanizmasının sağlıklı işleyişini temin ederek afet bölgesinde reel sektör faaliyetlerinin devam etmesini sağlamak ve yaşanan felaketin ülke ekonomisinin geneline olan negatif etkilerini sınırlamak amaçlı hayata geçirilmiştir.

Depremi ardından, ekonomiye ilişkin alınan kararlara² dair özet bilgi aşağıdaki tabloda yer almakta olup, düzenlemelerin detayına ise ayrı ayrı değinilecektir.

² 24 Şubat 2023 tarihi itibarıyla yapılan düzenlemeleri kapsamaktadır.

Tablo 1: Deprem Sonrası Yapılan Düzenlemeler

Düzenleme Tarihi	Düzenlemeyi Yapan Kurum	Düzenleme Konusu
6 Şubat 2023	Türkiye Bankalar Birliği	Kredi Taksit Erteleme
	Borsa İstanbul A.Ş.	Deprem Bölgesindeki 8 Şirketin İşlem Sıra Sınırmı Askıya Alınması
	Sermaye Piyasası Kurulu	Pay Piyasasına İlişkin Değişiklikler
7 Şubat 2023	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	Kredi Azamı Vadesi ve Kredi Kartı Taksit Sınırları
8 Şubat 2023	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Vergi Beyannameleri
	Borsa İstanbul A.Ş.	Pay ve Pay Endeksi Türev Pazarlarının İşleme Kapatılması
	Sermaye Piyasası Kurulu	TEFAS ve BEFAS İşlemlerinin Durdurulması
9 Şubat 2023	Sermaye Piyasası Kurulu	Şirketlerin Yapabilecekleri Bağış Miktarı
10 Şubat 2023	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	Kredi Taksit Erteleme, Kredi Kartı Azamı Limit ve Asgari Ödeme Tutarı
13 Şubat 2023	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	Temassız Ödeme
14 Şubat 2023	Türkiye Bankalar Birliği	Kredi Taksit Erteleme, Borç Silme, Ücretler
	Borsa İstanbul A.Ş.	Pay Piyasasına İlişkin Değişiklikler
	Sermaye Piyasası Kurulu	Pay Geri Alımı ve Kredili İşlemler
	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Prefabrik Yapı ve Konteynerlarda KDV Düzenlemesi
	Ticaret Bakanlığı	Prefabrik Yapı ve Konteynerlarda İhracat Yasası
	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Şirketlerin Hisse Geri Alımında Uygulanan Stopaj Vergisi Oranı
15 Şubat 2023	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Kredilerinin Erteleme
	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu	Bireysel Emeklilik Sistemi Devlet Katkısı Portföyü
16 Şubat 2023	Sermaye Piyasası Kurulu	Finansal Raporların Açıklanması
17 Şubat 2023	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	Bankacılık Kanununun Bağış Sınırı
	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	Elektrik ve Doğalgaz Götürme Bedeli
	Tarım ve Orman Bakanlığı	Tarım ve Hayvancılık Desteği
22 Şubat 2023	Tarım ve Orman Bakanlığı	Tarım Kredilerinin Erteleme
	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İşten Çıkarma, Kısa Çalışma ve İşsizlik Ödeneği
23 Şubat 2023	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Prefabrik Yapı ve Konteynerlarda KDV Düzenlemesi (Uygulama genişletildi)

Kaynak: Resmi Gazete, BİST, BDDK, SPK, TBB

Hazine ve Maliye Bakanlığı depremin ardından ilk olarak, olağanüstü hal ilan edilen illerde vergi kanunlarının uygulanması bakımından 6 Şubat 2023 ile 31 Temmuz 2023 (bu tarih dâhil) tarihleri arasında mücbir sebep hali ilan edilmesi kararlaştırmıştır. Böylelikle mücbir sebep hali süresince,

- Verilmesi gereken vergi beyannameleri ve bildirimlerinin verilme süreleri,
- Beyanname ve bildirimler üzerine tahakkuk eden vergilerin ödeme süreleri,
- Deprem tarihinden önce tahakkuk etmiş, ödeme süresi mücbir sebep hali ilan edilen süreye rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi,
- 2023 yılı motorlu taşıtlar vergisinin ikinci taksit ödeme süresi,

- Deprem tarihinden önce ikmalen, re'sen veya idarece tarh edilen ve vadesi mücbir sebep halinin başladığı tarihten sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizinin ödeme süresi uzatılmıştır.

Buna göre, mücbir sebep halinin geçerli olduğu dönemde verilmesi gereken beyanname ve bildirimler 15 Ağustos 2023 Salı günü sonuna kadar verilebilecek, bu beyanname ve bildirimler üzerine tahakkuk eden vergiler ile yukarıda ifade edilen diğer vergi, ceza ve gecikme faizleri 31 Ağustos 2023 Perşembe günü sonuna kadar ödenebilecektir.

Bununla birlikte, söz konusu yerlerde bulunan mükellefler tarafından, mücbir sebep hali süresi içerisinde verilmesi gereken 2023 yılı 1'inci geçici vergi dönemine ilişkin geçici vergi beyannameleri verilmeyecektir. Ayrıca bu yerlerde bulunan vergi mükelleflerinin vergi borçları 2 Ekim 2023 günü sonuna kadar başvuru yapmaları ve gerekli şartları da taşımaları kaydıyla faiz alınmaksızın 24 aya kadar taksitlendirilecektir (Gelir İdaresi Başkanlığı 2023).

Hazine ve Maliye Bakanlığı, barınma ihtiyacının hızlı şekilde giderilmesi amacıyla, 31 Aralık 2023 tarihine kadar geçerli olmak üzere, prefabrik yapı ile konteynerlerin, olağanüstü hal ilan edilen illerdeki afetzedeler ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17. maddesinin birinci fıkrasında sayılan kurum ve kuruluşlara tesliminde (kurulum ve montaj dâhil) KDV oranını %18'den %1'e düşürmüştür (Resmi Gazete 2023). Daha sonra alınan ek karar ile KDV indiriminin ülke genelinde uygulanması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete 2023).

Payları borsada işlem gören şirketlerin, hisselerinin fiyat istikrarını sağlamasını teşvik etmek amacıyla, firmaların iktisap

ettikleri kendi hisse senetleri veya ortaklık paylarına ilişkin alınan stopaj vergisi oranını %15'den %0'a indirmiştir (Resmi Gazete 2023). Düzenleme sonrası BİST'te işlem gören birçok şirket geri alım programı açıklamıştır. Ziraat Yatırım Araştırma Bölümü tarafından yayımlanan 17 Şubat 2023 tarihli rapora göre, 70 adet şirket hisse geri alımına karar vermiş olup, bu firmaların geri alım için ayırdığı fon büyüklüğü yaklaşık 26 milyar TL'dir (Ziraat Yatırım 2023).

Ayrıca, deprem nedeniyle zarar gören veya faaliyetlerinde devam edemeyen esnaf ve sanatkârların, T. Halk Bankası A.Ş.'den, Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri (ESKKK) kefaletiyle veya doğrudan düşük faizle kullandıkları kredilerin ertelenmesine karar verilmiştir. Buna göre; kredi borçları, başvuru şartı aranmaksızın vadesinde ilgili mevzuat kapsamında faiz tahakkuk ettirilerek 6 ay süreyle ertelenmiştir. Kredi taksit tablosunda kalan tüm taksitler de aynı şekilde 6 ay süreyle ötelenmiştir. Erteleme nedeniyle tahakkuk edecek faiz tutarınınsa Hazine ve Maliye Bakanlığınca karşılanacağı duyurulmuştur (Resmi Gazete 2023).

Gelir İdaresi Başkanlığı ise Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının ilgili maddeleri hükmü uyarınca, Cumhurbaşkanı tarafından başlatılan yardım kampanyalarına makbuz karşılığı yapılan nakdi veya ayni bağışların tamamının ilgili yıl vergi matrahlarının tespitinde indirim olarak dikkate alınabileceğine ilişkin duyuru yayımlayarak, kurum ve bireyleri AFAD ve Türkiye Kızılay Derneğine bağışta bulunmaya teşvik etmiştir (Gelir İdaresi Başkanlığı 2023).

Ticaret Bakanlığı, konteyner ev ve prefabrik yapılara ilişkin alınan KDV indirimi kararı ile eş zamanlı olarak, afet bölgesindeki barınma ihtiyacının ivedi şekilde karşılanmasına katkıda bulunmak

için, 15 Şubat 2023'ten itibaren 3 ay süreyle konteyner ev ve prefabrik yapıların ihracatını yasaklamıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı, tarım ve hayvancılık sektörlerini desteklemek amacıyla Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde faaliyet gösteren kuruluşların³, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. (Banka) ve Tarım Kredi Kooperatiflerine (TKK) olan düşük faizli kredi kullanılmasına ilişkin kararlar kapsamındaki kredi borçlarının ertelenmesine karar vermiştir. Buna göre (Resmi Gazete 2023);

- 6 Şubat 2023 tarihi itibarıyla (bu tarih dâhil) vadesi henüz gelmemiş olmakla birlikte, bir yıl içinde dolacak olan/vadesi 1 yılın üzerinde olanlarda 1 yıl içerisinde başvuru yapılan veya vadesinden itibaren ilgili BDDK Yönetmeliğinde belirtilen bekleme süresi içerisinde olan tarımsal kredi borçları vadesi geldiğinde ilgili mevzuata göre faiz tahakkuk ettirmek suretiyle vade tarihinden itibaren 1 yıl süreyle ertelenebilecektir.
- Kredi borçlarının anapara toplamı 250.000 TL ve altında olan kişilerin kredileri ile ilgili erteleme işlemleri, herhangi bir müracaat olmaksızın banka veya TKK tarafından resen gerçekleştirilebilir.
- Kredi borçlarının anapara toplamı 250.001 TL ve üzerinde olan, tarımsal varlıkları⁴ en az %30 ve üzeri zarar gören ve bu

³ Tarımsal ürünleri/varlıkları zarar gören ÇKS ve/veya Tarım ve Orman Bakanlığının diğer kayıt sistemlerine göre kayıtlı olup üretim faaliyetlerine devam eden gerçek veya tüzel kişi üreticiler, tarımsal amaçlı üretici birlikleri, tarımsal amaçlı kooperatifler, sulama kooperatifleri ve sulama birlikleri.

⁴ Ekilişler, ürünler, hayvan varlıkları, işletme tesisleri, ahırlar, seralar ve benzeri.

durumları hasar tespit komisyonlarınca belirlenenlerin erteleme taleplerini banka veya TTK'ya yapmaları gerekmektedir.

- Banka ve TTK'nın ertelenen krediler kaynaklı oluşacak gelir kayıpları Banka tarafından tarım kredilerine uygulanmakta olan cari tarımsal kredi faiz oranı esas alınarak hesaplanır ve aylık olarak Hazine ve Maliye Bakanlığına iletilir. Gelir kaybına ilişkin ödemeler, Bakanlık tarafından ilgili yıl bütçelerine bu amaçla konulan ödenekten karşılanır.

Yukarıdaki düzenlemeye ilave olarak, Tarım ve Orman Bakanı Vahit Kirişçi, 16 Şubat 2023 tarihinde deprem bölgesinde yaptığı açıklamada bakanlığın aldığı önlemlere değinmiştir. Buna göre (Bloomberght 2023);

- Depremden etkilenen 11 il için mazot ve gübre destekleri nakit⁵ olarak ödenecek ve yaklaşık olarak 2,8 Milyar TL'nin şubat ayı sonuna kadar çiftçilerin hesabına yatırılması,
- 2023 üretim yılı Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) başvurusunu yapan üreticilerin Şubat ayı sonu olan ürün güncelleme son başvuru tarihi, 8 Mayıs 2023 tarihine kadar uzatılması,
- Yıl boyunca ödenecek olan 530 Milyon TL tutarındaki hayvancılık sektörü ödemelerinin Şubat ayı sonuna kadar ödenmesi,
- Bölgede bulunan 185 bin işletmeye, 2 milyon büyükbaş için hayvan başına 500 TL ve 9 milyon küçükbaş için ise hayvan

⁵ 2022 yılından bu yana mazot ve gübre destekleri aynı olarak ödenmekteydi.

başına 50 TL olmak üzere toplam 1,5 Milyar TL yem desteği verilmesi,

- ÇKS'ye kayıtlı üreticilere destek olmak amacıyla Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) hububat ve bakliyalarda cins ve kota sınırı olmaksızın üreticiden alım yapılması

hususları ilan edilmiştir.

Bakan Kirişçi tarafından açıklanan destekler 17 Şubat 2023 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır (Resmi Gazete 2023).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, afet bölgesinde istihdamın devamını sağlamak, işveren ve işçiyi desteklemek amacı ile olağanüstü hal ilan edilen illerde, olağanüstü hal süresince geçerli olmak üzere aşağıdaki kararları uygulamaya almıştır. Buna göre;

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenecek il/ilçelerde bulunan işyerleri için uygunluk tespitinin tamamlanması beklenmeden, işverenlerin başvurusu doğrultusunda kısa çalışma ödeneği verilecektir.
- Her türlü iş veya hizmet sözleşmesi, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ilgili kanun maddelerinde belirtilen ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller, belirli süreli sözleşmelerde sürenin sona ermesi, işyerinin kapanması ve yapılan her türlü hizmet alımı/yapım işlerinde işin sona ermesi dışında işveren tarafından feshedilemez.
- 6 Şubat 2023 tarihi itibarıyla iş sözleşmesi bulunan işçilerden, işvereni tarafından deprem nedeniyle yapılan kısa çalışma başvurusundan yararlanamayanlar ve 6 Şubat 2023 tarihi ve sonrasında deprem etkilerinden dolayı işyeri kapanan ve iş

sözleşmesi feshedilen ve yeni bir işsizlik ödeneği hak sahipliği oluşmayanlar, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan yaşlılık aylığı almamak kaydıyla ve varsa daha önce hak sahipliklerinden kalan süreler tamamlandıktan sonra kısa çalışma uygulanan dönemde veya işsiz kaldıkları süre kadar İşsizlik Sigortası Fonundan günlük 133.44 TL nakdi ücret desteği verilecektir (Resmi Gazete 2023).

TBB, depremin ardından yaptığı yönetim kurulu toplantıları sonrasında, olağanüstü hal ilan edilen deprem bölgesinde bankacılık hizmetlerinin devam etmesi ve bölgedeki zorlukların ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak için bir takım tavsiye niteliğinde kararlar almıştır. Deprem günü yapılan toplantı sonrasında açıklanan kararlar olarak (Türkiye Bankalar Birliği 2023);

- Depremin bölge ekonomisinde yol açtığı olumsuz etkilere maruz kalan, ödeme güçleri olumsuz etkilenen banka müşterilerinin, talepleri halinde, bankalara olan vadesi gelmiş veya 6 ay içinde vadesi gelecek borçlarının vadesinin bugünden itibaren 6 ay sonraya kadar ötelenmesi,
- Müşterilerin borçlarını ödemesinde ve/veya ilave finansman olanakları sağlanmasında, müşteri özelinde değerlendirme yaparak ek kolaylıkların sağlanması hususlarında Üyelere tavsiyede bulunulması,
- Mücbir halin yaşandığı mahalde ikametgâhı/işyeri adresi veya şubede hesabı bulunan müşterilerin kredi risk, kredi ödeme, senet ve çek işlemlerine ilişkin bildirimlerinin, Risk Merkezi mücbir hal düzenlemesi çerçevesinde yapılması hususunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi

hususları ilan edilmiştir.

Yukarıda alınan kararlara ilave olarak, söz konusu bölgede bulunan ortak ATM'lerden yapılacak işlemlerden ücret tahsis edilmemesi yönünde prensip kararı verilmiştir (Türkiye Bankalar Birliği 2023).

TBB, depremin ardından yaptığı ikinci yönetim kurulu Toplantısı'nda, deprem bölgesinde bankacılık hizmetlerinin normale dönmesine yönelik yapılacak çalışmalar ve işbirliği imkânlarını değerlendirmiş ve depremden etkilenen müşterilere yönelik olarak tavsiye niteliğinde bir takım kararlar almıştır.

Bu kapsamda, 31 Ağustos 2023 tarihine kadar geçerli olmak üzere; Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Osmaniye illeri ile Gaziantep ilinin İslahiye ve Nurdağı ilçelerindeki bireysel ve gerçek kişi ticari işletmelerle ilgili olarak;

- 06 Şubat 2023 tarihinden önce kullandırılan ve 31 Ağustos 2023 tarihine kadar vadesi gelen; mevcut kredi borçlarının / taksitlerinin ve gayrinakdi kredi komisyonlarının (31 Ağustos 2023 tarihini geçmeyecek şekilde) 6 ay faizsiz olarak ertelenmesi,
- Kayıp/zayi POS cihazlarına ilişkin üye işyerlerimizden herhangi bir tahsilat yapılmaması,
- Bankacılık hizmet komisyonu alınmaması,
- Bireysel ve kurumsal kredi kart ücretlerinin 2023 yılı için tahakkuk ettirilmemesi,
- Üye işyeri/POS kullanım ücretlerinin 2023 yılı boyunca alınmaması,

- Haciz, icra, takip vb. idari uygulamalarla ilgili olarak (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çerçevesinde);
 - Tüm alacaklar için takip başlatılmaması, haciz uygulanmaması, icra satış işlemleri vb. işlem yapılmaması,
 - Yapılandırılmış alacaklarda ödeme sürelerinin faizsiz olarak ertelenmesi,
 - Tahliye kararı alınmış ise bu kararın uygulanmaması, taahhüdü ihlal şikâyetinde bulunulmaması, borçlunun talebi halinde daha önce başlatılmış takiplerin durdurulması, satış günü alınmış dosyalarda satışların ertelenmesi,
 - Takipte olan alacaklı müşteriler için yapılan otomatik tahsilatın durdurulması,
 - Müşteri hesaplarında bulunan takip blokelelerinin kaldırılması,
 - Vadesi geçen krediler için idari yollarla da olsa aktif bir tahsilat çabası girişiminde bulunulmaması,
 - Takip hesaplarına intikal etmemiş, kredi geri ödemelerini zamanında yapamayan ve yapamayacağı öngörülen müşterilerimize yönelik iletişim ve tahsilat faaliyetlerinin durdurulması.
- Deprem bölgesinde yer alan diğer illerdeki bireysel ve gerçek kişi ticari işletmelerin kredi borçlarının/taksitlerinin ve gayrinakdi kredi komisyonlarının 1 ay faizsiz olarak ertelenmesi,

- Yukarıdaki kapsam dışında kalan, deprem bölgesinde yer alan ve depremden zarar gören müşterilerimizin talep etmesi ve zarar gördüklerini belgelendirmeleri halinde, müşteri bazında değerlendirilmek üzere, mevcut kredi borçlarına/taksitlerine erteleme imkânının sunulması (31 Ağustos 2023 tarihine kadar),
- Vefat eden bireysel ve gerçek kişi ticari müşterilerimizin kredi borçlarının, krediye konu sigorta ödemelerinin kredi borcuna mahsup edilmesi, sonrasında kalan borçlarının ise silinmesi

kararları alınmıştır (Türkiye Bankalar Birliği 2023).

TBB tarafından tavsiye niteliğinde alınan kararlara, başta kamu bankaları olmak üzere bankacılık sektörünün önde gelen bankaları olumlu karşılık vermiş ve deprem bölgesinde bulunan müşterilerine yönelik düzenlemeleri ivedilikle hayata geçirmiştir.

BDDK, depremin ertesi günü gerçekleştirdiği kurul toplantısında, 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 1 Ocak 2024 tarihine kadar⁶ uygulanmak üzere;

- Olağanüstü hal ilan edilen illerde yerleşik kişilere, yine o bölgede yeni kullanılacak veya yeniden yapılandırmaya tabi tutulacak kredilerin vadelerinin, BDDK tarafından belirlenen sürelerle tabi olmaksızın, ödemesiz dönemlerin uygulanması da dâhil olmak üzere bankalarca belirlenebilmesine,
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin yeni kullanılacak veya yeniden yapılandırmaya tabi tutulacak kredilerin vadelerinin, BDDK tarafından belirlenen sürelerle tabi

⁶ 7 Şubat 2023 tarihli Kurul Kararı'nda, "6 Şubat 2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, 6 ay süre ile" ibaresi yer alırken, söz konusu ibare 10 Şubat 2023 tarihli Kurul Kararı'nda "6 Şubat 2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 01.01.2024 tarihine kadar" şeklinde değiştirilmiştir.

olmaksızın, ödemesiz dönemlerin uygulanması da dâhil olmak üzere şirketlerce belirlenebilmesine,

- Deprem bölgesinde yerleşik üye işyerlerince kredi kartları ile gerçekleştirilecek mal ve hizmet satımlarında, BDDK tarafından belirlenen kredi kartlarında taksitlendirme sürelerinin bir kata kadar arttırılmasına

karar vermiştir (BDDK 2023).

BDDK, deprem sonrası gerçekleştirdiği ikinci kurul toplantısında ise;

- Olağanüstü hal ilan edilen illerde yerleşik kişiler adına çıkarılan kredi kartlarında, asgari ödeme tutarının kredi kartı limitine bakılmaksızın, dönem borcunun yüzde yirmisi olarak belirlenmesine,
- Olağanüstü hal ilan edilen illerde yerleşik kişiler adına çıkarılan ve genel nitelikteki talimat üzerine periyodik limit artırımı yapılabilen kredi kartlarında, ilgilinin tüm kart çıkaran kuruluşlardan temin ettiği kredi kartları için tanınacak toplam kredi kartı limitinin, ilk yıl için ilgilinin aylık ortalama net gelirinin azami dört katı, ikinci ve sonraki yıllar için ise azami sekiz katı olarak uygulanabilmesine,
- Olağanüstü hal ilan edilen illerde yerleşik kişiler asgari ödeme tutarı ödenmeyen kredi kartlarının, nakit kullanımına veya nakit kullanımı ile mal ve hizmet alımına kapatılmasına ve iptal edilmesine ilişkin hükümlerinin kart çıkaran kuruluşlarca uygulanmayabileceğine ve bankaların, kart borçlarını öteledikleri süre boyunca asgari tutar da dâhil olmak üzere

alacaklarını talep etmeyerek ödemesiz dönemler tanımlayabilmelerine,

- Olağanüstü hal ilan edilen illerde yerleşik kişiler için, ilk defa kredi kartı sahibi olacak bir gerçek kişinin, aylık veya yıllık ortalama gelir düzeyinin tespit edilememesi durumunda, tüm kart çıkaran kuruluşlardan edinilebilecek toplam kredi kartı limitinin 2.000 TL'den 5.000 TL'ye çıkarılmasına,
- Olağanüstü hal ilan edilen illerde yerleşik kişiler için, bankalarca/şirketlerce kullanılan tüketici ve taşıt kredilerinin anapara ve faiz ödemelerinin müşterilerin talebi üzerine ertelenmesi halinde erteleme süresinin ilgili Yönetmeliklerde belirlenen vade sınırlarında dikkate alınmamasına,
- Deprem felaketinden etkilenen kredi müşterilerinden, kredi derecelendirme notlarının ve alınması zorunlu olan belgelerin temininin bankaların ihtiyarına bırakılması,
- Deprem felaketinden etkilenen ve ödeme gücü bozulan müşterilere kullanılan kredilerin 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren müşterilerin taleplerine bağlı olarak, anapara ve faiz ödemelerinin asgari 6 ay süreyle (müşterinin daha kısa süreli talepleri saklı kalmak kaydıyla) ötelenmesi, ötelemenin faiz/kar payı talep edilmeksizin yapılması durumunda müşteri talebinin aranmaması

başta olmak üzere bir dizi iyileştirici kararlar almıştır.

Yukarıda belirtilen maddelerin 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 1 Ocak 2024 tarihine kadar uygulanması kararlaştırılmıştır (BDDK 2023).

Bankacılık Kanununa göre; bankalar ve konsolide denetime tabi kuruluşlar tarafından yapılan bağışlar sınırlamaya tabidir. İlgili madde kapsamında, bir mali yılda yapılabilecek bağış miktarı özkaynakların binde dördünü geçemez. Yaşanan depremler sonrası, afet bölgesinin yeniden inşası ve depremzedelerin ihtiyaçlarının karşılanması için yapılacak bağış ve yardımların önündeki yasal sınırın kaldırılması amacıyla, olağanüstü hal süresince AFAD'a yapılacak bağışların bu madde kapsamına dâhil edilmemesi kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete 2023). Bu değişiklikte, başta bankalar olmak üzere ilgili kanuna tabi şirketlerin, "Türkiye Tek Yürek" kampanyasında taahhüt ettikleri bağış tutarlarını yerine getirmelerinin önündeki yasal engel kaldırılmıştır.

Ayrıca, BDDK bankalara ilettiği Kurul Kararı'nda "Müşterilerin, bilgileri dışında kart kullanımlarının engellenmesini teminen, olağanüstü hal ilan edilen iller ile sınırlı olmaksızın ülkemiz genelindeki tüm banka müşterileri için ivedilikle kartlı ödemelerde yapılacak ilk temassız işlemlerde şifre girilmesinin sağlanması, sonraki işlemler içinse mevcut uygulamaya aynen devam edilmesi uygun görülmüştür." ifadelerini kullanarak, deprem bölgesinde ortaya çıkabilecek usulsüz kredi kartı kullanımlarını engellemeye yönelik adım atmıştır (Dünya 2023).

BİST yönetimi deprem sabahı seans açılmadan önce aldığı kararla, deprem bölgesinde bulunan 8 şirketin⁷ hisselerinde, şirketler depremden ne şekilde etkilendiklerine ilişkin Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'ta özel durum açıklaması yapana kadar, işlem sırasını geçici olarak askıya almıştır (Bloomberght 2023). Böylelikle, söz

⁷ Bu şirketler: Sasa Polyester A.Ş., Bossa Tic. ve San. İşl. T.A.Ş., Bilici Yatırım San. ve Tic. A.Ş., Sanko Paz. İth. İhr. A.Ş., Hateks Hatay Tekstil İşl. A.Ş., İskenderun Demir ve Çelik A.Ş., Arsan Tekstil Tic. ve San. A.Ş. ve Rubenis Tekstil San. Tic. A.Ş.

konusu hisselerde belirsizlik kaynaklı sert fiyat hareketlerinin önüne geçilmiştir.

BİST yönetimi 8 Şubat 2023 tarihinde aldığı kararda, “Deprem felaketi sonrasında yaşanan volatilité artışı ve olağandışı fiyat hareketleri nedenleriyle Borsamız Piyasalarının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir şekilde işleyişini teminen, Borsa İstanbul A.Ş. Borsacılık Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Yönetmeliği'nin 39 uncu maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca Pay Piyasası ile Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası bünyesindeki Pay ve Pay Endeksi Türev Pazarlarının 8 Şubat 2023 tarihinde saat 11.00 itibarıyla 5 iş günü süreyle (14 Şubat 2023 akşamına kadar) kapatılmasına ve kapatılan pazarlarda sağlıklı fiyat oluşumuna imkan sağlamayan düşük işlem hacmi de dikkate alınarak 8 Şubat 2023 tarihinde gerçekleştirilen tüm işlemlerin BİAŞ Yönetmeliğinin ‘Emirlerin ve İşlemlerin Borsa Tarafından İptali’ başlıklı 33 üncü maddesinin 1-c bendi uyarınca iptal edilmesine karar verilmiştir.” ifadelerini kullanarak ilk depremin üzerinden yaklaşık 55 saat geçtikten sonra borsayı işlemlere kapatmış ve 8 Şubat tarihli işlemleri de iptal etmiştir (KAP 2023).

17 Ağustos 1999 günü sabaha karşı yaşadığımız deprem sonrasında ise, borsa seans açılmadan önce alınan kararla 26 Ağustos Perşembe gününe kadar kapatılmıştı. Böylece depremden sonraki 7 iş gününde borsada işlem yapılmamıştı. 16 Ağustos tarihinde 5.807 seviyesinde işleme kapanan borsa, deprem sonrası ilk işlem günü olan 26 Ağustos günü %10.38 değer kaybetmiştir. İlerleyen günlerde toparlanma eğilimi gösteren borsa 6 Eylül günü 5.824 seviyesinde günü tamamlayarak deprem öncesi bulunduğu noktanın üzerini görmüştür (Habertürk 2023).

Grafik 1: 17 Ağustos Depremi Sonrası İMKB'nin Seyri

Kaynak: Habertürk

BİST'in, 6 Şubat depreminden sonraki 3. işlem gününde toplam %16.2'lik düşüşün ardından işlemlere kapatılması ve ilk iki gün yapılan işlemlerin iptal edilmemesi hisse senedi yatırımcıları tarafından eleştirilmiştir. Eleştirilerin temel dayanak noktası ise, deprem bölgesinin içinde bulunduğu şartlar göz önüne alındığında, borsanın açık olmasının Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nın 357. maddesinde ifade edilen 'Eşit işlem ilkesine' aykırı olduğunun düşünülmüş olmasıdır. Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) verilerine göre, depremin etkilediği 10 ildeki yatırımcı sayısının toplam yatırımcı sayısının (381.383) yaklaşık %10'u olması da önemli bir yatırımcı kitlesinin deprem bölgesi şartları nedeniyle eşit işlem ilkesinden yararlanamadığını göstermektedir (VAP 2023). Fakat, konuya ilişkin kayda değer ölçüde kamuoyu oluşturulmasına rağmen, ilk iki gün gerçekleştirilen işlemler iptal edilmemiştir.

BİST yönetimi 14 Şubat 2023 tarihinde ise borsanın kapatılmasının uzatılmasına yönelik ilave bir karar almamış ve açılış

öncesi yaptığı açıklama ile bir takım tedbirleri uygulamaya almıştır.

Buna göre;

- Pay piyasasında açılış seansı uygulanan tüm sermaye piyasa araçlarında ve VİOP'ta işlem gören tüm sözleşmelerde; açılış seansında emir iptali, fiyat kötüleştirme ve miktar azaltımına izin verilmemesi,
- Pay piyasasında emir işlem oranının 15:1'den 5:1'e düşürülmesine ve eşik değer aşım ücretinin 0.03 kuruştan 0.25 kuruşa yükseltilmesine,
- Pay piyasasında emir iptali, fiyat kötüleştirme ve miktar azaltımı ücret kalemlerinin %20 oranında artırılmasına ve VİOP'ta yüz binde 1 olarak uygulanan iradi emir iptal ücreti oranının %20 oranında artırılarak yüz binde 1.2 olarak belirlenmesine,
- VİOP ve pay piyasası seans sonu saatlerinin uyumlaştırılması amacıyla VİOP'ta işlem gören tüm vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin seans sonu zamanının 5 dakika kısaltılarak tam işgünlerinde 18.10, yarım işgünlerinde 12.40 olarak belirlenmesine,
- Geri alım yapan şirketler üzerine yeni bir endeks hesaplanmasına,
- Borsamız gözetim faaliyetleri kapsamında hâlihazırda devam etmekte olan yatırım aracı bazındaki tüm tedbirlerin kaldırılmasına

karar verilmiştir (Borsa İstanbul 2023). Söz konusu tedbirlerle, borsadaki spekülasyon amaçlı işlemlerin önüne geçilerek sert fiyat hareketlerinin engellenmesi amaçlanmıştır.

SPK, gece saatlerinde yaşanan depremin ardından, sermaye piyasalarının güvenilir, şeffaf, istikrarlı bir ortamda işleyişinin sağlanması ve yatırımcıların hak ve yararlarının korunmasını teminen aldığı Kurul Kararı'nda, BİST pay piyasalarında 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren geçici olarak;

- Açığa satış işlemlerinin yasaklanmasına, gün içinde açığa satış tuşuna basılmadan yapılan ve aynı gün içinde kapatılan pozisyonların da söz konusu yasak kapsamında olduğu hususunda yatırımcıların ve yatırım kuruluşlarının bilgilendirilmesine,
- Yatırımcılar tarafından satışa konu edilecek paylar için depo şartı uygulanmasına,
- Mülkiyetinde payı bulunan yatırımcıların, söz konusu kıymetlerin satışını sadece ilgili kıymetlerin bulunduğu yatırım kuruluşları üzerinden yapabilmesine

karar vermiştir (SPK 2023). Bu kararlarla, deprem sonrası işlemlere kapatılmayan borsada aşağı yönlü volatilitesi yüksek fiyat hareketlerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

SPK, 8 Şubat 2023 tarihinde aldığı kurul kararında, Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliğinin ilgili madde hükmü gereğince, deprem dolayısıyla BİST Pay Piyasası'nın kapalı olması nedeniyle 8 Şubat 2023 tarihinden başlayarak söz konusu piyasa yeniden açılıncaya kadar;

- Borçlanma araçları şemsiye fonu, para piyasası şemsiye fonu, garantili/koruma amaçlı şemsiye fonu, kıymetli madenler şemsiye fonuna bağlı olarak ihraç edilen fonlar,
- Unvanında “döviz”, “para piyasası” ve “kısa vadeli” ibareleri yer alan serbest fonlar ile unvanında “yabancı” ibaresi yer alan fonlar,
- Katılım şemsiye fonu’na bağlı fonlardan unvanında belirli bir varlık grubu (kira sertifikası, altın, kıymetli madenler, para piyasası) geçen fonlar

dışındaki fonların birim pay değeri hesaplamamaları ve katılma payı alım satımı ile söz konusu fonların Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu (TEFAS) işlemlerinin durdurulmasına karar vermiştir.

Aynı kurul kararında, Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin yönetmeliğin ilgili maddesi gereğince, deprem dolayısıyla BİST Pay Piyasasının kapalı olması nedeniyle, 8 Şubat 2023 tarihinden başlayarak söz konusu piyasa yeniden açılıncaya kadar;

- Borçlanma araçları, para piyasası, katılım (katılım hisse senedi fonları hariç), kıymetli madenler, başlangıç emeklilik yatırım fonları,
- Unvanında “yabancı” ve “döviz” ibaresi yer alan emeklilik yatırım fonları

dışındaki emeklilik yatırım fonlarının (OKS fonları dahil) pay fiyatı hesaplamamaları ve pay alım satımı ile söz konusu fonların Bireysel Emeklilik Fon Alım Satım Platformu (BEFAS) işlemlerinin durdurulmasına karar verilmiştir.

Ayrıca, pay alım/satım işlemleri durdurulan yatırım fonu ve emeklilik yatırım fonları için değerlendirme tarihi 8 Şubat 2023 olan pay alım/satım talimatlarının (TEFAS/BEFAS'ta gerçekleşen işlemler dahil) gerçekleştirilmesinde değerlendirme tarihi olarak BİST Pay Piyasasının açıldığı ilk günün dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir (SPK 2023).

SPK, yaşanan deprem felaketi nedeniyle bağışta bulunmak isteyen şirketler için 9 Şubat 2023 tarihinde aldığı kurul kararında ise bağış yapmak isteyen ancak genel kurullarınca belirlenmiş bağış tutarı yeterli olmayan ve/veya hiç belirlenmemiş olan halka açık ortaklıkların;

- Yönetim kurulu kararı ile varsa genel kurul kararında belirlenen sınırı aşacak; böyle bir sınır belirlenmemişse, yönetim kurulu kararında öngörülecek tutarda bağış yapabileceklerine,
- Yönetim kurulu kararı ile yapılacak bağış ve ödemelerin tutarı ve bağış yapılan tarafın, ilgili düzenlemeler çerçevesinde kamuya duyurulması gerektiğine,
- Yönetim kurulu kararının yapılacak ilk genel kurul toplantısında pay sahiplerinin onayına sunulması gerektiğine,
- Aracı kurumlar için bir malî yılda yapabilecekleri bağış sınırı hesaplanırken, deprem dolayısıyla yapılan bağışların dikkate alınmamasına,
- İlk üç maddenin menkul kıymet yatırım ortaklıkları, gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve halka açık girişim sermayesi yatırım ortaklıkları için de geçerli olduğuna

karar vermiş ve afetzedelerin ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik yapılacak yardımların, hızlı şekilde hayata geçirilmesinin önündeki hukuki kısıtları kaldırmıştır (SPK 2023).

SPK, 14 Şubat 2023 tarihinde yaptığı toplantıda ise aşağıdaki Kurul kararlarını açıklamıştır. Buna göre;

- Temerrüt durumunda uygulanacak faiz oranının, aracı kurumun vereceği kredinin, kaynak maliyeti dikkate alınarak, sermaye piyasasına olan algıyı olumsuz etkileyecek ve güveni zedeleyecek uygulamalardan kaçınılmak suretiyle, makul bir seviyede belirlenmesi yönünde tavsiye kararı alınması ve uygulanan faiz oranının Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.’nin (MKK) Yatırımcı Risk Takip Sistemi’ne aracı kurumlarca müşteri bazında raporlanması,
- Deprem bölgesinde ikametgâhı, işyeri adresi veya şubede hesabı bulunan müşterinin, 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren oluşan temerrüt durumlarında 30 Haziran 2023 tarihine kadar işlem tesis edilmemesi,
- 30 Haziran 2023 tarihine kadar, aracı kurumların hazırladığı sermaye yeterliliği tablolarında, kendi portföylerine alınan pay senetlerine ilişkin pozisyon riski oranının %10 yerine %3 üzerinden, kredi hesabı altında izlenen “Diğer müşteriler” için pozisyon riski oranının ise %8 yerine %4 üzerinden hesaplanması,
- 30 Haziran 2023 tarihine kadar yapılacak genel işlem sınırı hesaplamasında, 6 Şubat 2023 tarihi itibarıyla Deprem bölgesinde ikametgâhı, işyeri adresi veya şubede hesabı

bulunan müşterilere kullanılan kredilerin dikkate alınmaması,

- %35 olarak belirlenen başlangıç özkaynak koruma oranı, 10 Nisan 2023 tarihine kadar %20 olarak belirlenmesi

kararlaştırılmıştır. SPK aldığı bu kararlar ile, deprem sonrası borsanın işlemlere kapatılmaması nedeniyle, özellikle afet bölgesinde bulunan yatırımcıların temerrüt olasılığı düşürmeyi, temerrüt durumunda karşılaşacakları maliyetleri azaltmayı ve aracı kurumların bu konuda daha ölçülü hareket etmesini sağlamayı amaçlamıştır.

Ayrıca, yürürlükte bir geri alım programı olup olmadığına bakılmaksızın, payları borsada işlem gören ortaklıkların ve bunların bağlı ortaklıklarının pay geri alım işlemlerinin kolaylaştırılmasını ve yatırımcıların korunmasını teminen yapılacak ikinci bir duyuruya kadar;

- Payları borsada işlem gören halka açık ortaklıkların, genel kurul kararı aranmaksızın, yapılacak ilk genel kurulda ortakların bilgisine sunulmak üzere, yönetim kurulu kararı ile geri alım programı başlatabileceğine, yönetim kurulu kararında geri alımın amacına, geri alım programının öngörülen azami süresi, alınacak azami pay adedi ile kullanılacak azami fon tutarına yer verilmesi gerektiğine ve söz konusu yönetim kurulu kararının ilgili düzenlemeler çerçevesinde kamuya açıklanmasına,
- Payları borsada işlem gören halka açık ortaklıkların bağlı ortaklıklarının da, genel kurul kararı aranmaksızın, yapılacak ilk genel kurulda kendi ortaklarıyla birlikte ana ortaklığın ortaklarının bilgisine sunulmak üzere, yönetim kurulu kararı ile

geri alım programı başlatabileceğine, bu yönetim kurulu kararının da birinci maddedeki esaslara tabi olacağına,

- Yürürlükte bir geri alım programı olan halka açık ortaklıkların ve bağlı ortaklıklarının, geri alım programlarına, yönetim kurullarınca ayrıca bir karar alınmasına gerek olmaksızın bu kararda belirtilen şartlar ile devam edebileceklerine,
- II-22.1 sayılı Geri Alınan Paylar Tebliği'nin; 9 uncu (ikinci fıkrasının ilk cümlesi hariç), 12 nci (beşinci, altıncı ve dokuzuncu fıkrası hariç) maddeleri, 15 inci maddesinin birinci fıkrasının b, c ve d bentleri ile 19 uncu maddesinin ikinci, altıncı ve dokuzuncu fıkralarının uygulanmamasına,
- Geri alınan paylar nedeniyle edinilmiş bedelsiz paylar için de aynı esasların uygulanmasına,
- Geri alınan payların, geri alındığı tarihten itibaren 30 günlük süre boyunca satılamamasına ve 30 günlük sürenin hesaplanmasında 'ilk giren ilk çıkar' yöntemi uygulanmasına,
- 21 Temmuz 2016 ve 25 Temmuz 2016 tarihli duyuruların ve 23 Haziran 2022 tarihli ve 34/959 sayılı ve 21 Ağustos 2015 tarihli ve 21/1023 sayılı ilke kararlarının yürürlükten kaldırılmasına,
- Payları borsada işlem gören ortaklıkların pay sahiplerine yönelik bilgi formu düzenleme yükümlülüğü sınırı, işbu karar tarihinden itibaren ikinci bir duyuruya kadar yüzde üç olarak uygulanmasına,
- Bu karar tarihinden sonra pay sahiplerinin yapacakları satışlar ile son on iki aylık dönemde yapmış oldukları satışların toplamının şirket sermayesinin yüzde onunu aşması halinde, bir

önceki maddede belirtilen %3 sınırına bakılmaksızın bu pay satışları öncesinde, Kurulca esasları belirlenen pay satış bilgi formu düzenlenecek ve bu form satış öncesinde Kurul'un onayına sunulmasına

karar verilmiştir (SPK 2023). Böylelikle, hisse fiyatlarının desteklenmesi için yapılacak geri alım süreçlerinin kolaylaştırılması hedeflenmiştir.

SPK, 16 Şubat 2023 tarihinde aldığı kurul kararında ise, OHAL ilan edilen 10 il ve sonradan bu kapsama alınabilecek illerde bulunan sermaye piyasası mevzuatına tabi şirketlerin, personel kaybı ve maddi kayıplar nedeniyle iş süreçlerinde yaşanabilecek sorunlar ve bu nedenle 31 Aralık 2022 tarihli finansal raporlarının kamuya açıklanmasında ortaya çıkabilecek gecikmelerin, finansal piyasalar üzerindeki olumsuz etkisinin asgariye indirilebilmesi ve olası yatırımcı mağduriyetlerinin önüne geçilmesi için aşağıdaki kararları almıştır (SPK 2023):

- Sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören sermaye piyasası mevzuatına tabi işletmeler, henüz bildirim yapılmamış 2022 yılsonuna ait finansal raporlarının bildirimini, 2023 yılı ilk çeyrek dönemine ait finansal raporları için sermaye piyasası mevzuatında belirlenmiş olan nihai bildirim tarihine kadar yapabilecektir.
- Sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem görmeyen sermaye piyasası mevzuatına tabi işletmeler, henüz ilgili mevzuat kapsamında bildirim yapılmayan 2022 yılsonuna ilişkin finansal raporlarının bildirimini, sermaye piyasası mevzuatında belirlenmiş olan nihai bildirim süresini takip eden ayın sonuna

kadar yapılabilir (varsa özel hesap dönemine sahip işletmeler açısından da bu karar kıyasen uygulanabilecektir).

- Deprem nedeniyle finansal raporlarını süresi içerisinde iletemeyecek sermaye piyasası mevzuatına tabi diğer işletmeler, Kurula ek süre taleplerini iletebileceklerdir.
- Yatırım fonları (gayrimenkul, girişim sermayesi ve borsa yatırım fonları dahil) 2022 yılına ait bağımsız denetimden geçmiş finansal raporlarını ve emeklilik yatırım fonları 2022 yılsonuna ait yıllık raporlarını 30 Nisan 2023 tarihine kadar Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'ta ilan edebileceklerdir.

Deprem sonrası BİST'in tekrar işlemlere açılmasından önce, hisse fiyatlarında beklenen düşüşün sınırlandırılması ve hisse senedi piyasasının desteklenmesi amacı ile, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bireysel Emeklilik Sistemi (BES)'te devlet katkısının değerlendirildiği fonların yatırım kriterlerine ilişkin, 14 Şubat 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan aşağıdaki kararları almış ve söz konusu kararlara, yayım tarihinden itibaren en geç 10 gün içerisinde uyum sağlanması gerektiğini belirtmiştir (Resmi Gazete 2023).

- Fonların borsaya yatırılacak kısmı %10'dan %30'a çıkarılması,
- Tek hisseye yatırım tavanı %1'den %5'e yükseltilmesi,
- Devlet tahviline yatırım %70'ten %50'ye indirilmesi,
- Fonlarının asgari yüzde otuzunun; BİST 30, BİST Likit Banka, BİST Banka Dışı Likit 10 ve BİST Katılım 30 endekslerindeki paylar ile BİST 100, BİST Sürdürülebilirlik Endeksi, BİST

Kurumsal Yönetim Endeksi ve Borsa İstanbul A.Ş. tarafından hesaplanan katılım endekslerindeki paylarda değerlendirilmesi.

Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM) tarafından açıklanan son verilere göre, BES'teki devlet katkısı portföyünün büyüklüğü yaklaşık 50 milyar TL'dir (Emeklilik Gözetim Merkezi 2023). Bu nedenle, fonların borsaya yatırılabilir kısmının %10'dan %30'a yükseltilmesi ile 10 günlük sürenin sonunda yaklaşık 10 milyar TL tutarın borsaya girmesi beklenmektedir. BES sistemine sürekli prim ödemelerinin olması ve buna bağlı olarak devlet katkısı fon tutarının da devamlı büyüdüğünü göz önünde bulundurduğumuzda, düzenleme sonrası borsaya giren toplu tutar kadar olmasa dahi, değişikliğin olumlu etkilerinin azalarak da olsa hisse senedi piyasasında devam edeceğini söyleyebiliriz. Örneğin; 10 Şubat 2023 tarihinde devlet katkısı fon tutarı 49.690,9 milyon TL iken, 17 Şubat 2023 tarihi itibarıyla bu tutar 50.465,5 milyon TL'ye yükselmiş ve devlet katkısı fon tutarı yaklaşık 775 milyon TL artış göstermiştir. Düzenleme öncesi bu artışın en fazla 77,5 milyon TL'si hisse senetlerine yönlendirilebilecek iken, değişiklik ile birlikte bu tutar 232 milyon TL seviyesine yükselmiştir.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) yayımladığı duyuruda, OHAL süresi boyunca, afet bölgesinde yaşayan ve depremden etkilenen kişilerin, ikamet ettiği il fark etmeksizin, elektrik ve doğalgaz için yeni abonelik sürecinde güvence bedeli ödemeyeceğini ifade etti. Böylelikle, kurum kendi görev alanı kapsamında, deprem sonrası yeni bir hayat düzeni kurma çabası içerisinde olan afetzedelere destek olmuştur (Bloomberght 2023).

4. 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Türkiye Ekonomisine Etkileri

Ülkemizde ekonominin küçüldüğü, ihracat ve ithalatın azaldığı, bütçe açığının arttığı ve enflasyonun yükseliş eğiliminde olduğu bir dönemde 17 Ağustos 1999 Marmara depremi yaşanmıştır. Bu durum, depremin ekonomik etkilerinin daha şiddetli yaşanmasına sebebiyet vermiştir (Aktürk ve Albeni 2002, 4).

Marmara Depremi, vefat/yaralı sayısı ve yıkılan bina gibi göstergeler açısından Cumhuriyet tarihinde karşılaştığımız en büyük deprem olmamakla birlikte, depremin yaşandığı illerin ülke ekonomisinin üretim merkezleri olması nedeniyle, yarattığı ekonomik etki bakımından yakın tarihimizin en önemli depremi olduğunu söyleyebiliriz. Deprem; Kocaeli, Sakarya, Yalova, İstanbul, Bolu, Bursa ve Eskişehir illerini etkilemiş ancak Kocaeli, Sakarya ve Yalova'da ağır can ve mal kaybına yol açmıştır.

Marmara depreminin etkilediği 7 il ülke nüfusunun %23'ünü oluştururken, depremin en çok etkilediği 3 ilde ise nüfusun yaklaşık %6'sı yaşamaktadır.

Depremin etkilediği 7 ilin Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) içindeki payı %34.7, sanayi katma değeri içindeki payı ise %46.7 seviyesindedir. Bunun yanında depremin ana üssü olan 3 il, GSMH içinde %6.3, sanayi katma değeri içinde ise %13.1'lik paya sahiptir. Bölge; petro-kimya, tekstil, otomotiv ve metal sektörlerinde önemli bir yere sahiptir.

Deprem bölgesinin toplam ihracatımız içindeki payı %5, toplam ithalatımız içindeki payı ise %15 düzeyindedir (DPT 1999, 1-11).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'nin, 8 Eylül 1999 tarihli ve 'Depremin Ekonomik ve Sosyal Etkileri Muhtemel Finansman İhtiyacı

Kısa-Orta ve Uzun Vadede Alınabilecek Tedbirler' başlıklı çalışmasında yer alan tahmine göre, depremin sermaye birikimi ve milli hâsıla üzerindeki etkisinin 9-13 milyar dolar seviyesinde olması beklenmiştir.

Deprem yarattığı yıkımın etkilerinin ortadan kaldırılması için kamu tarafından yapılacak harcamalar, ertelenen vergi gelirleri ve deprem kaynaklı vergi kayıplarının kamu üzerindeki yükünün 6.2 milyar dolar seviyesinde olacağı tahmin edilmiştir. Bu tutarın 3.5 milyar dolarlık kısmını yeni konut yapımı ve konut onarımı oluşturmaktadır. Kamu üzerindeki yükün, 2.5 milyar dolarlık kısmının dış finansman, kalan 3.7 milyar doların ise iç kaynaklardan karşılanması planlanmış olup iç kaynak için borçlanma yerine ilave gelir kaynağı yaratma seçeneği ön plana çıkmıştır (DPT 1999, 2).

Dönemin Hükümeti ilave gelir kaynağı oluşturmak için 26 Kasım 1999 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 4481 sayılı Kanunla ilave vergileri uygulamaya almıştır. Buna göre

- 1998 yılı kazanç ve iratlarını yıllık beyanname ile beyan eden gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri,
- 1998 yılı ticari ve mesleki kazançları götürü usulde tespit edilen gelir vergisi mükellefleri,
- Ücret geliri elde eden ve 1998 yılında elde ettikleri ücretlerinin vergi matrahı toplamı 12 milyar lirayı (bugünkü tutar ile 12 bin TL) aşan ücretlilerden

oluşan vergi mükelleflerinden 1998 yılı vergi matrahları üzerinden %5 ek vergi alınmasına karar verilmiştir.

Yukarıdaki düzenlemeye ilave olarak bir defaya mahsus olmak üzere;

- Gayrimenkul sahiplerinden 1999 yılı emlak vergisi matrahları üzerinden iki eşit taksitle ödenmek üzere emlak vergisi,
- Taşıt sahiplerinden 1999 yılı tutarı kadar iki eşit taksitle ödenmek üzere motorlu taşıtlar vergisi alınması kararlaştırılmıştır.

Ayrıca, her nevi cep telefonu işletmecileri tarafından verilen tesis, devir, nakil ve haberleşme hizmetleri üzerinden tahsil edilmek üzere, 31 Aralık 2003 tarihine kadar uygulanmak üzere %25 oranında özel iletişim vergisi (ÖİV) yürürlüğe girmiştir (Mevzuat 1999, 4).

ÖİV, 2004 yılında kapsamı genişletilerek kalıcı hale getirilmiştir. Deprem sonrası uygulamaya alındığı ve daha sonra kalıcı hale geldiği için ‘Deprem Vergisi’ olarak da bilinen ÖİV oranı güncel olarak %10’dur. 2022 yılsonu itibarıyla, bugüne kadar kamunun ÖİV kaynaklı toplam tahsilat tutarı yaklaşık 88 milyar TL olup bu dönemdeki toplam vergi gelirlerinin yaklaşık %0.9’ünü oluşturmaktadır (Dünya 2023).

DPT, TÜSİAD ve Dünya Bankası’nın Marmara depreminin maliyetine dair yaptıkları tahminlere ilişkin özet tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: 17 Ağustos Depremi Maliyet Kalemleri

	TÜSİAD	DPT	Dünya Bankası
Doğrudan Maliyetler	10	6.6-10.6	3.1-6.5
İskan	4	3.5-5	1.1-3
Girişim	4.5	2.5-4.5	1.1-2.6
Altyapı	1.5	0.5-1	0.9
Dolaylı Maliyetler	2.8	2-2.5	1.8-2.6
Katma Değer Kayıpları	2	2-2.5	1.2-2
Acil Yardım Harcamaları	0.8	-	0.6
Toplam Zarar Maliyetleri (yuvarlanmış)	13	9-13	5.9
İkincil Etkiler			
Cari İşlem Kayıpları	2	-	3
Mali Kayıplar	2	5.9	3.6-4.6
İş Kayıpları (bölgedeki iş gücü oranı)	-	-	%20-50

Kaynak: (İnmez 2005, 124)

5. 6 Şubat Depremlerinin Ekonomik Etkilerine Dair Tahminler

Kahramanmaraş merkezli depremler; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ilimizde yıkım ve can kayıplarına neden olmuş ve söz konusu iller ‘Afet Bölgesi’ olarak ilan edilmiştir. Bu iller içerisinde Adıyaman, Gaziantep, Hatay ve Kahramanmaraş en çok etkilenen iller olmuştur.

25 Şubat 2023’te Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum tarafından yapılan son açıklamaya göre incelenmesi gereken binaların %80-90’ına karşılık gelen 1.316.000 binanın

inceleme ve hasar tespit çalışması tamamlanmış olup bunlar içerisinde 173.000 binanın yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı olduğu tespit edilmiştir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı 2023).

Depremın sebep olduğu ekonomik maliyete ilişkin, yerli ve yabancı birçok kurum tarafından tahmin çalışması yapılmıştır. Depremın üzerinden kısa bir süre geçmesi, yarattığın hasarın henüz net olarak tespit edilememesi ve iç içe geçmiş birçok maliyet kalemi olduğu dikkate alındığında, ülkemizin söz konusu tahmin çalışmalarında hesaplanan rakamların üzerinde bir maliyetle karşılaşma ihtimali oldukça yüksektir.

Afet bölgesinin ülke ekonomisi içindeki payının ve öneminin görülebilmesi için, temel ekonomik göstergeler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Buna göre; nüfusun %16.4'ü, hane halkının %13.7'si, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH)'nin %9.8'i, istihdam edilenlerin %12.3'ü ve nakdi kredilerin %9.3'ü afet bölgesindedir.

Tablo 3: Ekonomik Göstergeler

Ekonomik Gösterge	Afet Bölgesinin Payı (%)
Nüfus	16.4%
Yüzölçümü	13.9%
Hanehalkı Sayısı	13.7%
GSYİH	9.8%
İhracat	8.6%
İthalat	6.7%
Kurumlar Vergisi Mükellef Sayısı	9.6%
Gelir Vergisi Mükellef Sayısı	11.6%
Bütçe Gelirleri	4.8%
Girişimler	12.3%
Sigortalı Çalışanlar	12.3%
Nakdi Krediler	9.3%
Mevduat	5.5%

Kaynak: TÜİK, BDDK, HMB

2021 yılında ekonomi %11.35 büyürken, afet bölgesi olarak ilan edilen 11 ilimizin katkısı 0.98 puan olmuştur (TÜİK). Orta Vadeli Program (2023-2025)'te 2023 yılı büyüme hedefinin %5 olduğu düşünüldüğünde, depremin büyümede yaklaşık 0.5 puan azalmaya sebep olma ihtimali bulunmaktadır. Bu illerde ekonominin küçülebileceği olasılığı da değerlendirildiğinde olumsuz etki daha da fazla olabilecektir. Bununla birlikte, afet bölgesinin yeniden inşası kapsamında yapılacak yeni konut ve altyapı çalışmalarının büyümedeki olumsuz etkiyi sınırlandıracağı da aşikârdır.

Yarım asrı aşkın süredir İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından hazırlanan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (İSO 500)' araştırmasının 2021 yılı verileriyle hazırlanan son çalışmasına göre, deprem bölgesinde faaliyet gösteren 64 adet şirket bulunmaktadır. Söz

konusu firmaların üretimden satışlarının büyüklüğü yaklaşık 224.7 milyar TL olup İSO 500 listesinde yer alan firmaların toplam üretimden satışları ise 2.048 trilyon TL düzeyindedir (İstanbul Sanayi Odası 2022).

Yine İSO tarafından, 2021 yılı verilerine göre hazırlanan İSO İkinci 500 listesinde, deprem bölgesinde yer alan 75 adet şirket bulunmakta olup bu firmaların üretimden satışlarının büyüklüğü yaklaşık 47.2 milyar TL'dir (İstanbul Sanayi Odası 2022).

Bu verilerden yola çıkarak, depremin sebep olduğu hasarın sadece bölge ekonomisi değil, ülke ekonomisi için de önemli sonuçlar doğuracağını söyleyebiliriz. Bu nedenle, yaşadığımız büyük afetin ekonomik boyutunun ülke ekonomisi üzerinde yarattığı maliyet kalemleri başta olmak üzere çok yönlü şekilde değerlendirilmesi, hızlı ve etkin kararlar alınarak bölgenin tüm yönleriyle yeniden imar edilmesi depremin etkisini minimize etmek açısından büyük önem taşımaktadır.

Dünya Bankası, büyük felaketlerin ardından ilk birkaç hafta içerisinde yaşanan felaketin boyutlarını tespit etmek amacıyla geliştirdiği 'Global Rapid Post-Disaster Damage Estimation (Grade)' yaklaşımı kapsamında, Kahramanmaraş depremleri ile ilgili değerlendirme raporunu 20 Şubat 2023 tarihinde yayımlamıştır. Rapora göre; depremlerin direk maliyeti 34.2 milyar dolar (2021 yılı GSYH'nin %4'ü) olarak hesaplanmış olup, bu tutarın 18 milyar doları konut, 9.7 milyar doları konut dışı binalar ve kalan 6.4 milyar dolar ise altyapı hasarlarından oluşmaktadır. Ayrıca, küresel ölçekli deneyimler ışığında, depremin potansiyel maliyetinin tahminlerin iki katına kadar çıkabileceği de ifade edilmiştir. Raporda, tahmin edilen maliyetin fiziki

hasarı içerdiği, insani yardım ve acil durum müdahale maliyetleri, dolaylı maliyetler (üretim aksaması, satışlarda azalama vb) ve ikincil etkileri kapsamadığı belirtilmiştir (Dünya Bankası 2023, 6).

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), 16 Şubat 2023 tarihinde yayımladığı 'Regional Economic Prospects' adlı raporunda Kahramanmaraş depremlerinin etkilerine dair tahminlerine de yer vermiştir. Raporda, kurtarma çalışmalarına dair sürecin devam etmesinin yarattığı büyük belirsizliğe rağmen depremin 2023 yılı büyüme oranındaki negatif etkisinin muhtemelen 1 puanın altında olacağı ve depremin yılın ilk aylarında olması nedeniyle, yıl içerisinde yapılacak yeniden inşa sürecinin depremin ekonomi üzerindeki negatif etkilerini büyük ölçüde dengeleyebileceği belirtilmiştir.

Raporda ilave olarak, kamu borç yükünün GSYH oranının görece düşük olmasının depremin kamu üzerinde yaratacağı mali yükün finansmanı açısından esneklik sağlayacağı, depremin enflasyon üzerinde yukarı yönlü etkisinin muhtemelen sınırlı olacağı ve bu durumun büyük ölçüde gıda -bölgenin önemli tarım alanlarını barındırması- ve inşaat malzemeleri kaynaklı olacağı ifade edilmiştir. Afet bölgesinin yeniden inşa sürecinin ithalatı artırması ve cari açığı daha da genişletmesinin olası olduğu, bunun yanında ihracattaki muhtemel bir düşüşün kısa vadeli olmasının beklendiği, deprem yardımları nedeniyle gelecek dış kaynakların ödemeler dengesi ve rezervlere olumlu etkisinin olacağı ve bunun da Türk lirasının seviyesini destekleyeceği belirtilmiştir (EBRD 2023, 13-15).

EBRD Türkiye Direktörü Arvid Tuerkner ise, katıldığı bir programda deprem sonrası yeniden inşanın maliyetinin 100 milyar doları bulabileceğini ifade etmiştir (Bloomberght 2023).

JP Morgan, 16 Şubat 2023 tarihinde yayımladığı 'Turkey: The Economic Implications of the Eartquake' adlı raporunda, depremin oluşturduğu fiziki hasarın Türkiye ekonomisine maliyetinin 25 milyar dolar seviyesinde (GSYH'nin %2.5'u) olacağını ve yukarı yönlü risklerin olduğunu belirtmiştir. Şirket, 2023 yılı enflasyon tahminini, gıda fiyatlarındaki yükseliş ve mali teşvikler nedeniyle %43'ten %45'e, bütçe açığı GSYH'ye oranı beklentisini %3.5'tan %4.5'a revize ederken; büyümenin ilk çeyrekte zayıflayacağını fakat inşaat faaliyetleri nedeniyle 2. çeyrekte toparlanacağını, cari açığın GSYH'ye oranının ise %3 seviyesine yükseleceğini fakat uluslararası yardımların kur üzerindeki baskıyı kısmen dengeleyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca, genişleyici mali ve kredi politikaları nedeniyle, depremin etkilerinin kısa vadede azalacağını tahmin etmiştir (Reuters 2023).

Afet riski modelleme şirketi Karen Clark & Company, 17 Şubat 2023 tarihli çalışmasında, deprem kaynaklı mülk kayıplarının maliyetinin yaklaşık 20 milyar dolar olabileceğini, bunların içerisinde sigortalı kayıpların ise 2.4 milyar dolar olduğunu ifade etmiştir (Karen Clark & Company 2023).

Olağanüstü olaylar çözüm şirketi Verisk, 14 Şubat 2023 tarihinde yayımladığı raporunda, depremin sebep olacağı ekonomik kaybın 20 milyar doları aşacağını, sigortalı kayıpların ise 1 milyar doları geçeceğini tahmin etmiştir (Verisk 2023).

ABD yatırım bankası Morgan Stanley, konut maliyetlerinin tek başına yaklaşık 24 milyar dolar olacağını ve bu tutarın 38 milyar dolara kadar ulaşabileceğini, konut dışı yıkım ve altyapı hasarlarıyla birlikte maliyetin 29 milyar dolar seviyesine yükselebileceğini ve bu maliyetin

de 45 milyar dolar seviyesine yükselebileceğini ifade etmiştir (Paraanaliz 2023).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Mukim Temsilcisi Louisa Vinton'ın yaptığı açıklamalara göre depremin sebep olduğu zararın büyüklüğü 100 milyar doları aşabilir (Anadolu Ajansı 2023).

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) tarafından 10 Şubat 2023'te yayımlanan “2023 Kahramanmaraş Depremi Afet Ön Değerlendirme Durum Raporu” adlı çalışmaya göre depremin maliyeti, 70.75 milyar dolar konut zararı, 10.4 milyar dolar milli gelir kaybı ve 2.91 milyar dolar işgünü kaybı olmak üzere toplam 84.06 milyar dolar olarak hesaplanmıştır (TÜRKONFED 2023, 5). Hesaplama, 1999 Marmara depremi baz alınarak, bazı temel varsayımlar üzerinden yapılmıştır.

Ercan Türkan, 22 Şubat 2023 tarihli, “Kahramanmaraş Depremi Maliyet Tahmini” adlı çalışmasında, depremin maliyetini, akım maliyetler ve sermaye birikim kayıpları olmak üzere iki başlık altında incelemiştir. Buna göre; GSYH kaybı ile depremin yaralarını sarmak için yapılan yardım ve alınan mali önlemlerin maliyetinden oluşan akım maliyeti 10.8 milyar dolar, konut yapımı, altyapı çalışmaları ile araç, ev eşyaları ve hayvan teleflerinden oluşan sermaye kayıpları maliyeti 47.4 milyar dolar olmak üzere toplam 58.2 milyar dolar maliyet hesaplamıştır (Türkan 2023, 4).

Mahfi Eğilmez, 23 Şubat 2023 tarihli, “Depremlerin Ekonomiye Etkisi” adlı yazısında, 10 ilimizde depremin sebep olduğu direkt kayıplar ve ekonominin genelinde yaratacağı etkileri incelemiştir. Buna

göre; depremin direkt maliyetini 48.7 milyar dolar hesaplarken, bu tutarın 46.2 milyar dolarının bölgenin yeniden inşası, 2.5 milyar dolarlık kısmının ise yapılacak nakdi yardımlardan oluşacağını ifade etmiştir. Eğilmez, depremin ekonominin geneline olan etkisi için ise; GSYH’de 25 milyar dolar, ihracatta 7 milyar dolar ve vergi gelirlerinde ise 3 milyar dolar olmak üzere toplam 35 milyar dolar bir azalma tahmin etmektedir (Eğilmez 2023). Böylelikle depremin doğrudan ve dolaylı etkisini yaklaşık 84 milyar dolar olarak hesaplamıştır.

Kahramanmaraş depremlerinin ardından, afetzedelerin yaralarının sarılması için hem maddi hem de aynı olarak büyük ölçekli yardım kampanyaları düzenlenmiştir. Kamu kurumları, şirketler, sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere birçok organizasyon yardım kampanyalarına öncülük etmiştir. Kurumların ve bireylerin topladığı aynı yardımlar binlerce tır ile afet bölgesine sevk edilirken, farklı yardım organizasyonları kapsamında da nakdi yardım toplanmıştır.

Afet bölgesi için yapılan en büyük yardım organizasyonu ise, 15 Şubat 2023 tarihinde yurt içi ve yurt dışından 213 televizyon kanalı ile 562 radyoda yayınlanan ‘Türkiye Tek Yürek’ kampanyası olmuştur. Söz konusu kampanyada yaklaşık 116 milyar TL yardım toplanmıştır (Anadolu Ajansı 2023). Ayrıca, ülkemizin önde gelen birçok büyük şirketi, deprem sonrası en önemli sorunların başında gelen barınma ihtiyacına yönelik konteyner kent kurulumu ve kalıcı ikamet için konut inşasına yönelik taahhütlerde bulunmuştur.

Deprem kaynaklı yıkımın ortadan kaldırılması için ülkemizin dört bir yanında gerçekleştirilen kampanyalarda yaklaşık 120 milyar TL (yaklaşık 6.5 milyar dolar) toplandığı tahmin edilmektedir. Bu tutar, depreme ilişkin yapılan maliyet tahminlerinin yaklaşık %10’unu

oluşturmaktadır. Fakat deprem dolayısıyla yapılan yardımların vergi matrahından düşülebileceğini de hesaplamalara dâhil ettiğimizde, bu oran daha da düşecektir. Sonuç olarak depremin maliyetinin önemli kısmının kamu tarafından finanse edilmesi ve bu durumun da kamunun daha fazla borçlanmasına sebep olması beklenmektedir.

Sonuç Yerine

Kahramanmaraş depremleri ile ülkemiz Cumhuriyet tarihinin en büyük doğal afeti ile karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan afet, ülke ekonomisinin ürettiği değerın yaklaşık %10'unu temsil eden 11 ili etkilemiş, binlerce insanın hayatını kaybetmesine ve yüzbinlerce binanın yıkılmasına sebep olarak en çok can ve mal kaybına neden olan doğal afet olarak ülke tarihindeki yerini almıştır.

Yaşanan depremlerin sebep olduğu ekonomik maliyetin tahminine ilişkin, yurtdışı ve yurtiçinde farklı kurum ve kişiler tarafından değerlendirme çalışmaları yayımlanmıştır. Söz konusu çalışmalarda, depremin üzerinden kısa bir süre geçmesi ve hasar tespit çalışmalarının henüz tamamlanmamış olması nedeniyle, yapılan tahminlerde sapmalar olabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca çalışmaların önemli kısmında, hasar tespit sürecinin henüz tamamlanmamış olması, karar alıcıların deprem sonrası ekonomiye ilişkin alacağı önlemlerin tam olarak netleşmemesi ve dolaylı maliyet hesaplama sürecinin zorluğu nedeniyle, dolaylı maliyet tahminlerine yer verilmemiştir.

Yayımlanan çalışmalarda, yaşanan afetın doğrudan maliyetinin 20-100 milyar dolar aralığında olacağı tahmin edilirken, tahminlerin ortalaması 50 milyar dolar seviyesindedir. Dolaylı maliyetler ise ortalama 20 milyar dolar olarak beklenmektedir. Böylelikle

depremlerin ÷lke ekonomisine toplam maliyetinin 70 milyar dolar seviyesinde olacağı öngörülmektedir.

Hasar tespit çalışmalarının henüz bitmemesi ve alınan tedbirlerin etkilerinin henüz ölçülememesi nedeniyle tahminlerde yukarı yönlü risklerin olduğu aşikârdır. Orta Vadeli Program (2023-2025)'da 2023 yılı GSYH tahmininin 867 milyar dolar olduğu dikkate alındığında, depremlerin maliyetinin GSYH'ye oranının %10 seviyesine yakın olması tahmin edilmektedir.

Afet bölgesinin yeniden inşası için düzenlenen yardım organizasyonlarına rağmen deprem kaynaklı oluşacak maliyetin finansman yükünün ağırlıklı kısmı kamunun üzerinde olacaktır. Kamunun finansman ihtiyacının ise borçlanma ve vergi başta olmak üzere kamu gelirlerinde sağlanacak artış ile karşılanması en güçlü seçenektir.

2023 yılı için depremin makroekonomik göstergeler üzerindeki olası etkilerini değerlendirdiğimizde; deprem kaynaklı ekonomik faaliyetlerde yaşanan duraksamanın büyüme üzerindeki olumsuz etkisini, afet bölgesinin yeniden inşası sürecinde, inşaat başta olmak üzere beyaz eşya, mobilya vb. sektörlerde yaşanacak aktivite artışının dengeleyeceğini, özellikle gıda ve inşaat malzemeleri fiyatlarında yaşanabilecek artış nedeniyle, son aylarda baz etkisi kaynaklı enflasyonda yaşanan düşüşün yavaşlayacağını, yeniden inşa süreci kaynaklı oluşacak harcamalar sebebiyle bütçe ve cari açıkta artış yaşanacağını ve ortaya çıkacak finansman ihtiyacından dolayı da kurlarda ve kamu borç stoğunda yükseliş olacağını söyleyebiliriz.

Son olarak, deprem felaketinde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, ailelerine, yakınlarına ve milletimize sabırlar ve yaralı olarak kurtulan insanlarımıza ise acil şifalar diliyorum.

KAYNAKÇA

- AFAD. 2023. “Kahramanmaraş Pazarcık’ta Meydana Gelen Deprem Hk. Basın Bülteni-2.” Erişim: 15.02.2023.
<https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hk-basin-bulteni-2>
- AFAD. 2023. “Kahramanmaraş’ta Meydana Gelen Depremler Hk. Basın Bülteni-35.” Erişim: 24.02.2023.
<https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-basin-bulteni-35>
- Akar, Sevda. 2013. “Doğal Afetlerin Kamu Maliyesine ve Makro Ekonomiye Etkileri: Türkiye Değerlendirmesi.” Yönetim ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi (21): 188-189. Erişim: 14.02.2023. <http://dx.doi.org/10.11611/JMER197>
- Aktürk, İsmail ve Albeni, Mesut. 2002. “Doğal Afetlerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: 1999 Yılında Türkiye’de Meydana Gelen Depremler ve Etkileri.” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 7 (1): 1. Erişim: 15.02.2023.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195088>
- Altun, Fatih. 2018. “Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme.” Sosyal Çalışma Dergisi 2 (1): 2-3. Erişim: 15.02.2023.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/496607>
- Anadolu Ajansı. 2023. Erişim: 16.02.2023.
<https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/celik-elazig-depremden-etkilenmesi-bakimindan-afet-bolgesi-olarak-degerlendirilecek/2821017>
- Anadolu Ajansı. 2023. Erişim: 07.03.2023.
<https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/bm-turkiyedeki-depremlerin-neden-oldugu-hasarin-100-milyar-dolari-asacagi-tahmin-ediliyor/2839192>
- Anadolu Ajansı. 2023. Erişim: 17.02.2023.
<https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/turkiye-tek-yurek-kampanyasi-duzenlendi/2820974>

Bakır, Naki. 2023. “Deprem Vergisinde 23 Yıllık Tahsilat 88 milyar TL.” Dünya Gazetesi, 09.02.2023. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/deprem-vergisinde-23-yillik-tahsilat-88-milyar-tl/685328>

BDDK. 2023. “Kurul Kararı.” Erişim: 08.02.2023.
<https://www.bddk.org.tr/Mevzuat/DokumanGetir/1159>

BDDK. 2023. “Kurul Kararı.” Erişim: 11.02.2023.
<https://www.bddk.org.tr/Mevzuat/DokumanGetir/1161>

Bloomberght. 2023. Erişim: 17.02.2023.
<https://www.bloomberght.com/deprem-bolgesinde-mazot-ve-gubre-destekleri-nakit-odenecek-2325411>

Bloomberght. 2023. Erişim: 06.02.2023.
<https://www.bloomberght.com/borsada-8-hissede-islemler-deprem-dolayisiyla-askiya-alindi-2324711>

Bloomberght. 2023. Erişim: 18.02.2023.
<https://www.bloomberght.com/epdk-depremzedeler-guvence-bedeli-odemeyecek-2325445>

Bloomberght. 2023. Erişim: 03.03.2023.
<https://www.bloomberght.com/deprem-sonrasi-yeniden-insanin-maliyeti-100-milyar-dolari-bulabilir-2326234>

Borsa İstanbul A.Ş.. Erişim: 14.02.2023.
<https://borsaistanbul.com/files/20230214-15151-Duyuru.pdf>

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. 2023. Erişim: 25.02.2023. <https://www.csb.gov.tr/bakan-kurum-21-subat-ta-baslattigimiz-yapim-surecinde-10-bin-12-yeni-yuvamizin-sozlesmelerini-imzalamis-ve-insaat-surecine-baslamis-olduk-bakanlik-faaliyetleri-38455>

Dünya Bankası. 2023. “Global Rapid Post-Disaster Damage Estimation (GRADE) Report, February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquakes Türkiye Report.” Erişim: 22.02.2023.
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022723021250141/pdf/P1788430aeb62f08009b2302bd4074030fb.pdf>

- Dünya Gazetesi. 2023. Erişim: 15.02.2023.
<https://www.dunya.com/ekonomi/kredi-karti-ile-temassiz-odeme-icin-yeni-karar-haberi-685691>
- EBRD. 2023. “Regional Economic Prospects, February 2023 Uptade.” Erişim: 28.02.2023. <https://www.ebrd.com/documents/comms-and-bis/regional-economic-forecast-february-2023.pdf>
- Eğilmez, Mahfi. 2023. “Depremlerin Ekonomiye Etkisi.” Erişim: 24.02.2023.
<https://www.mahfiegilmez.com/2023/02/depremlerin-ekonomiye-etkisi.html>
- Emeklilik Gözetim Merkezi. 2023. Erişim: 24.02.2023.
<https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>
- Gelir İdaresi Başkanlığı. 2023. “Hazine ve Maliye Bakanlığı Tarafından Kahramanmaraş'ta Meydana Gelen Depremden Etkilenen Yerler İçin Mücbir Sebep Hali İlan Edildi.” Erişim: 10.02.2023. <https://www.gib.gov.tr/hazine-ve-maliye-bakanligi-tarafindan-kahramanmarasta-meydana-gelen-depremden-etkilenen-yerler-icin>
- Gelir İdaresi Başkanlığı. 2023. “Deprem Nedeniyle Yapılan Bağış ve Yardımların Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu.” Erişim: 11.02.2023. <https://www.gib.gov.tr/node/167710>
- Habertürk. 2023. Erişim: 09.02.2023.
<https://www.haberturk.com/1999-depreminde-1-hafta-kapanan-borsada-neler-yasanmisti-3563558-ekonomi>
- İNmez, İlker. 2005. “Doğal Afetlerin Ekonomik Etkisi: 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Örneği.” Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi. Erişim: 23.02.2023.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=LPvYdWdZmGtxbTnuJyfeDA&no=T4WZioa2V5TQIPou044wbA>
- İstanbul Sanayi Odası. 2022. “Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu.” Erişim: 27.02.2023. <https://iso500.org.tr/500-buyuk-sanayi-kurulusu>

İstanbul Sanayi Odası. 2022. “Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu.” Erişim: 27.02.2023. <https://iso500.org.tr/ikinci-500-buyuk-sanayi-kurulusu>

Kamuyu Aydınlatma Platformu. 2023. “Borsa İstanbul A.Ş. Duyurusu.” Erişim: 09.02.2023. <https://www.kap.org.tr/tr/Bildirim/1111497>

Karen Clark & Company. 2023. Erişim: 01.03.2023. https://s3.us-east-2.amazonaws.com/kcc-mainwebsite/dev/publications/KCC_LE_M7.8TurkeyEQ_EventBrief_Media_Final.pdf

Paraanaliz. 2023. Erişim: 22.02.2023. <https://www.paraanaliz.com/2023/ekonomi/morgan-stanley-de-depremin-maliyetini-ongordu-g-47455/>

Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanı Kararı.” Erişim: 15.02.2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230208-1.pdf>

Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanı Kararı.” Erişim: 15.02.2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230214M1-2.pdf>

Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanı Kararı.” Erişim: 24.02.2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230223-14.pdf>

Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanı Kararı.” Erişim: 15.02.2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230214M1-3.pdf>

Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanı Kararı.” Erişim: 15.02.2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230214M1-1.pdf>

Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanı Kararı.” Erişim: 24.02.2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230222-8.pdf>

- Resmi Gazete. 2023. Erişim: 17.02.2023.
<https://www.resmigazete.gov.tr/17.02.2023>
- Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.” Erişim:
24.02.2023.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230222-7.pdf>
- Resmi Gazete. 2023. “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.” Erişim:
18.02.2023.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230217-1.pdf>
- Resmi Gazete. 2023. “Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı
Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair
Yönetmelik.” Erişim: 14.02.2023.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/02/20230214-2.htm>
- Reuters. 2023. Erişim: 18.02.2023.
<https://www.reuters.com/world/middle-east/jpmorgan-estimates-turkey-direct-quake-damage-25-bln-expects-rate-cut-2023-02-16/>
- Sermaye Piyasası Kurulu. 2023. “Sermaye Piyasası Kurulu Bülteni.”
Erişim: 07.02.2023.
<https://spk.gov.tr/data/63e0a31d8f95db1e80628edc/6-2023.pdf>
- Sermaye Piyasası Kurulu. 2023. “Sermaye Piyasası Kurulu Bülteni.”
Erişim: 08.02.2023.
<https://spk.gov.tr/data/63e3cccd8f95db1ad0d272e6/8-2023.pdf>
- Sermaye Piyasası Kurulu. 2023. “Sermaye Piyasası Kurulu Bülteni.”
Erişim: 09.02.2023.
<https://spk.gov.tr/data/63e538958f95db0968f0b932/9-2023.pdf>
- Sermaye Piyasası Kurulu. 2023. “Sermaye Piyasası Kurulu Bülteni.”
Erişim: 14.02.2023.
<https://spk.gov.tr/data/63eb7d9b8f95db27b0ec6712/10-2023.pdf>
- Sermaye Piyasası Kurulu. 2023. “Sermaye Piyasası Kurulu Bülteni.”
Erişim: 16.02.2023.
<https://spk.gov.tr/data/63ee873f8f95db1ccc21233a/11-2023.pdf>

- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. 1999. “Depremın Ekonomik ve Sosyal Etkileri Muhtemel Finansman İhtiyacı Kısa-Orta ve Uzun Vadede Alınabilecek Tedbirler.” Erişim: 23.02.2023. https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/aa1883c6411f787_ek.pdf?tipi=58&turu=X&sube=0
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. 2023. Erişim: 15.02.2023. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/142946/-hicbir-vatandasimizi-maddi-manevi-acidan-sahipsiz-birakmayacagiz->
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. 2023. Erişim: 25.02.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4481.pdf>
- Türkan, Ercan. 2023. “Kahramanmaraş Depremi Maliyet Tahmini.” Erişim: 25.02.2023. https://www.researchgate.net/publication/368691194_KAHRAMANMARAS_DEPREMI_MALİYET_TAHMINI_Ercan_Turkan_22_Subat_2023
- Türkiye Bankalar Birliği. 2023. “Kamuoyu Duyurusu.” Erişim: 07.02.2023. https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/8894/TBB_KD_060223.pdf
- Türkiye Bankalar Birliği. 2023. “Kamuoyu Duyurusu.” Erişim: 07.02.2023. https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/8895/TBB_KD_2_060223.pdf
- Türkiye Bankalar Birliği. 2023. “Kamuoyu Duyurusu.” Erişim: 16.02.2023. <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/8903/15022023.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu. 2022. “İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla, 2021.” Erişim: 20.02.2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2021-45619>

TÜRKONFED. 2023. “2023 Kahramanmaraş Depremi Afet Ön Değerlendirme Durum Raporu.” Erişim: 11.02.2023. <https://turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2023kahramanmaraşdepremiafetdurumraporu021023-4718.pdf>

Veri Analiz Platformu. 2023. “İllere Göre Yatırımcı Sayıları.” Erişim: 25.02.2023. <https://www.vap.org.tr/illere-gore-yatirimci-sayilari>

Verisk. 2023. Erişim: 27.02.2023. <https://www.verisk.com/newsroom/verisk-estimates-economic-losses-from-february-6-earthquakes-in-turkey--likely-to-exceed-usd-20-billion/>

Voa. 2023. Erişim Tarihi: 27.02.2023. <https://www.voanews.com/a/calculating-the-economic-toll-from-turkey-massive-earthquakes/6972828.html>

Ziraat Yatırım. 2023. “17 Şubat 2023 - Günlük Rapor.”